

**Holbæk
Kommune**

e/læsning i skolen

Et forsøgsarbejde der har til formål at udvikle læringsmiljøer, som sikrer inklusion af elever i læsevanskeligheder ved at anvende læseteknologi i undervisningen.

Absalonskolen

i samarbejde med

LæseTek
Center for læsning
og læseteknologi

CSU - Holbæk

Denne publikation er en gengivelse af den tekst som indgår i Holbæk Kommunes ansøgning til Skolestyrelsens pulje til forsøg inden for projekt Skoleudvikling, it-støttede undervisningsformer d. 11. december 2009.

Teksten beskriver forsøgsarbejdet ud fra Skolestyrelsens ansøgningskabelon.

Beskrivelse af forsøgsarbejdet

Det er forsøgsarbejdets hovedformål at udvikle læringsmiljøer, som sikrer inklusion af elever i læsevanskeligheder ved at implementere læse- og skrivestøttende it på en af Holbæk Kommunes skoler, Absalonskolen.

Forsøgsarbejdet vil søge at udvikle undervisningsstrategier og organisationsformer, der understøtter en optimal udnyttelse af teknologien, tilpasset udfordringerne i hver af skolens tre afdelinger.

Forsøgsarbejdet har to fokuspunkter. Dels teknologiens mulighed for at kompensere elever med utilstrækkelige læse- og skrivefærdigheder for derved at skabe ligeværdig tilgang til undervisningen, og dels muligheden for at stimulere elevernes læseudvikling.

I forsøgsarbejdet gennemføres to effektstudier, hvor henholdsvis elevernes læsekompetence og selvopfattelse måles og sammenlignes før og efter interventionen.

Holbæk Kommune har det overordnede ansvar for gennemførelsen af forsøgsarbejdet. LæseTek, CSU-Holbæk udgør udviklingsprojektets taskforce. Absalonskolen afvikler det konkrete forsøgsarbejde. I tilknytning til forsøgsarbejdet ansøges puljen om tilskud til "Lokale tarskforces til skoleudvikling."

Holbæk Kommune har besluttet at udarbejde en overordnet kommunal læse- og ordblindepolitik, hvor læse- og skrivestøttende teknologi skal indtænkes didaktisk gennem hele skoleforløbet i forhold til både ordblinde elever, andre elever med utilstrækkelig funktionel læsning og elever i en almindelig læseudvikling. Forsøgsarbejdets resultater skal medvirke til at opkvalificere denne politik.

Forsøgsarbejdets formål

Det er forsøgsarbejdets hovedformål at udvikle læringsmiljøer, som sikrer inklusion af elever i læsevanskeligheder ved at implementere læse- og skrivestøttende it og at udvikle undervisningsstrategier og organisationsformer, som sikrer optimal udnyttelse af teknologien.

Inden for de sidste 10 til 15 år har vi fået så god læse- og skriveteknologi til rådighed, at vi har fået nye muligheder for intervention over for børn i læse- og skrivevanskeligheder. Fokus i denne udvikling har i høj grad været på teknologien frem for på didaktikken. Forsøgsarbejdet vil søge at skaffe dokumenteret viden og indsamle erfaringer, som kan bidrage til en mere evidensbaseret læse- og skrivestøttende it-didaktik.

Forsøgsarbejdets væsentligste udviklingstiltag er at implemen-

tere læse- og skrivestøttende teknologi i skolen. Forsøgsarbejdet har til hensigt at udvikle, iagttage, analysere og beskrive virkninger samt didaktiske muligheder og begrænsninger i indskolings-, mellem- og udskolingsafdelingen.

For at indfri målet vil forsøgsarbejdet fokusere på læseteknologiens kompensatoriske muligheder for at sikre, at elever på trods af læsevanskeligheder i højere grad udvikler almen viden, gode arbejdsvaner og selvværd i forhold til uddannelse og fortsat læring.

Forsøgsarbejdet vil endvidere fokusere på, hvordan læseteknologien kan sikre, at elever i læsevanskeligheder gennem øget læsemængde og særlige undervisningsstrategier i højere grad udvikler fonologiske og ortografiske repræsentationer for derved at opnå øgede skriftsproglige kompetencer.

Forsøgsarbejdets målgruppe

Dyslektiske elever, elever i risiko for dysleksi og elever der af andre grunde har en utilstrækkelig funktionel læsning er forsøgsarbejdets primære målgruppe.

Forsøgsarbejdet deler den handicapforståelse, som kommer til udtryk i bl.a. WHO's nyligt rektificerede Handicapkonvention. Her ses handicapbegrebet som et negativt samspil mellem et individ og nogle omgivelsesfaktorer. I den forståelsesramme må læsevanskeligheder ses som det negative samspil mellem barnet og skolen. Det er således ikke alene barnet, men også skolen som er i læsevanskeligheder. Forsøgsarbejdet vil især søge svar på, hvordan skolen kan udvikles, så dette negative samspil begrænses.

Da projektets formål netop er inklusion af elever i læsevanskeligheder, er det meget afgørende, at interventionen ikke virker stigmatiserende. Implementeringen af læseteknologi er derfor rettet mod alle skolens elever. Læse- og skriveteknologi skal ses som almene værktøjer, der stilles til rådighed for eleverne. Fokus for forsøgsarbejdet vil imidlertid være rettet mod virkningerne for elever med særlige behov.

Det er væsentligt, at udviklingsarbejdet inddrager særligt udvalgte elever, som repræsenterer hele skoleforløbet. Alle skolens tre afdelinger inddrages i forsøgsarbejdet.

Tre klasser fra skolens indskolingsafdeling vil blive inddraget i projektet. Afhængig af skolens valg af overordnet organisationsform for skoleåret 2010 og 2011 vil det blive henholdsvis én første, én anden, og én tredje årgang eller tre klasser på samme årgang, som deltager i forsøgsarbejdet.

Tre klasser fra mellemafdelingen og tre klasser fra udskolingsafdelingen vil blive inddraget i projektet. De tre klasser vil blive valgt på samme årgang på baggrund af elevgruppernes sammensætning og lærergruppens tilgang til forsøgsarbejdet.

Udgangspunkt for forsøgsarbejdet

Holbæk Kommune har tidligere udarbejdet en læsepolitik, men ønsker nu at supplere med en overordnet læse- og ordblindepolitik, hvor anvendelse af læseteknologi er beskrevet. Holbæk Kommune har fra 1. august 2009 indkøbt en kommuneskole- og elevlicens med it-oplæsningsprogrammer og stavestøttende programmer. Forsøgsprojektet vil derfor være yderst relevant for at kunne opkvalificere begge tiltag.

Vi ved fra enkelte laboratorieforsøg, at anvendelsen af læseteknologi kan forbedre elevernes læsning og stavning. Der er imidlertid ikke gennemført udviklingsarbejder, som transformerer disse resultater ud i en pædagogisk virkelighed. Det er nyt, når forsøgsarbejdet vil indsamle viden om, hvordan kompenserende it kan understøtte udbyttet af undervisningen, og hvordan undervisningen kan understøtte udbyttet af anvendte kompenserende it gennem hele skoleforløbet.

Undersøgelser viser, at gabet mellem gode og dårlige læsere øges gennem skoleforløbet (Matthæuseffekten). Det er nyt, når udviklingsarbejdet vil søge at minimere denne effekt (close the gap) ved at anvende læseteknologi.

Det er ligeledes nyt, når indsatsen for at tilgodese børn i læsevanskeligheder rettes mod omgivelsesfaktorerne (læringsmiljøet) ved at give eleverne mulighed for at få tekster læst op ved hjælp af syntetisk tale, frem for at rette tiltaget specifikt mod det særligt udsatte barn.

Utilstrækkelig læsning og lavt selvværd i forhold til uddannelse og undervisning karakteriserer restgruppen (de elever, som fire år efter de har forladt grundskolen, endnu ikke har påbegyndt en uddannelse). Det er nyt, når Holbæk Kommune anvender kompenserende it-strategier for at stimulere disse eleveres lyst til fortsat læring.

Forsøgsarbejdets antagelser

Fra forskningsprojektet "Projekt PC-læsning" ved vi, at voksne kompenseres ganske betydeligt for deres utilstrækkelige læsning, når de anvender læsestøttende it. Der er ikke foretaget tilsvarende undersøgelser af børn. Vi antager imidlertid, at skolens elever i læsevanskeligheder ligeledes vil kunne kompenseres ganske betydeligt i forhold til de faglige tekster, som anvendes i undervisningen og derved få mulighed for at tilegne sig almen viden, hensigtsmæssige arbejdsvaner og selvtillid i forhold til uddannelse i samme omfang som skolens øvrige elever. Det er forsøgsarbejdets antagelse, at en positiv påvirkning af disse faktorer vil øge muligheden for at reducere restgruppen.

Det forhold, at svage læsere læser op til 100 gange mindre end gode læsere, anses for at være en væsentlig del af baggrunden for Matthæuseffekten. Tilegnelsen af ortografiske re-

præsentationen sker i høj grad gennem en selvindlæringsproces. Man lærer at læse ved at læse. Udviklingsprojektet antager, at elever i læsevanskeligheder ved at anvende læsestøttende it, vil kunne øge læsemængden samt læse alderssvarende og aldersrelevante tekster for derved i højere grad udvikle fonologiske og ortografiske repræsentationer og således mindske gabet i forhold til normallæsere.

Det er udviklingsarbejdets antagelse, at læse- og skrivestøttende it vil være et effektivt pædagogisk værktøj for elever i inskolingsafdelingen i arbejdet med at udforske fonologiske og ortografiske konventioner og tilegne sig ortografiske repræsentationer.

Hvad kvalificerer ansøger til at gennemføre forsøgsarbejdet suc-

Holbæk Kommune har siden august 2008 gennemført et udviklingsprojekt for at opkvalificere indsatsen over for kommunens ordblinde elever. I projektet udstyres skolernes ordblinde elever med en it-rygsæk og i tilknytning til dette modtager elev, forældre og skole en omfattende ydelsespakke. Holbæk Kommune har gennem dette projekt indsamlet erfaringer og viden, som vil kunne danne grundlag for et udviklingsarbejde rettet mod de ca. 18 % af skolens elever, som på baggrund af undersøgelser skønnes at have utilstrækkelige læsefærdigheder i forhold til de krav, de møder i den faglige undervisning.

Kommunes skoler råder over den nødvendige software for at kunne tilgodese alle elever i læsevanskeligheder. Absalonskolen råder endvidere over hardware i et tilstrækkeligt omfang til, at det er realistisk at gennemføre det ansøgte udviklingsprojekt her. Holbæk Kommune råder således over et undersøgelsesfelt, hvor dette udviklingsprojekt kan realiseres med henblik på en spredning af resultaterne til kommunens øvrige skoler.

Holbæk Kommune har siden august 2007 etableret et center for læsning og læseteknologi, LæseTek. I centret er ansat audiologopæder og speciallærere med speciale i læsning, læsevanskeligheder og læseteknologi. Centrets medarbejdere har arbejdet med forskning og udviklingsforsøg med fokus på læsning og læseteknologi i flere sammenhænge. LæseTek udgør en kompetenceenhed med specialiseret viden om læsevanskeligheder og anvendelse af læseteknologi. Centret vil kunne indgå som taskforce ved at varetage tilrettelæggelse og organisering af forsøgsarbejdet.

Forsøgsarbejdets succeskriterier og forventede resultater

Det forventes, at forsøgsarbejdet på to områder vil bidrage med væsentlig viden og konkrete anbefalinger på, hvordan læse- og skrivestøttende it vil kunne implementeres i skolens for-

skellige afdelinger for at sikre inkludering af elever i læsevanskeligheder.

1. Den kompensatoriske effekt.

Det vil være et væsentligt succeskriterium, at elever i læsevanskeligheder kan deltage ligeværdigt i den tekstdominerede undervisning. Konkret forventes det, at eleverne derved vil få øget almenviden og udvikle deres sprog og kendskab til tekster, så de opnår et bedre udgangspunkt for en bedre læseforståelse.

Undersøgelser viser, at elever i læsevanskeligheder, når de forlader skolen, i forhold til deres kammerater har dårligere arbejdsvaner, ringere almen viden, og lavt selvværd i forhold til uddannelse og undervisning. Det vil være et succeskriterium hvis disse negative virkninger af spillet mellem skole og elev kan reduceres. Et forventet konkret resultat vil være at en større gruppe af svage læsere vil påbegynde et uddannelsesforløb efter endt skolegang.

2. Den undervisningsmæssige effekt.

Et succeskriterium vil være, at Matthæuseffekten reduceres, idet udviklingen af ortografiske repræsentationer fremmes blandt elever i læsevanskeligheder ved øget læsemængde og anvendelse af læse- og skrivestøttende teknologi. Et forventet konkret resultat vil være, at svage læsers læseudvikling tilnærmes normallæseres.

Beskrivelse af hvordan forsøgsarbejdet evalueres

For at evaluere projektets hovedformål og tilsvarende succeskriterier benyttes formative evalueringsmodeller. Gennem strukturerede kvalitative interviews af elever og lærere samt sammenfatning af iagttagelser og observationer evalueres både målet og de eventuelle bieffekter, som indsatsen har haft.

Til at evaluere de didaktiske temaer som indgår i projektets delmål, anvendes summariske evalueringsmodeller og test i form af validerede læse- og staveprøver samt i overbygningsafdelingen en test til vurdering af selfeacy (elevernes vurdering af egne evner til at mestre de udfordringer de møder). På baggrund af disse test vurderes indsatsens effekt i forhold til de opstillede mål og succeskriterier. Om muligt etableres matchede interventions- og kontrolgrupper og forsøgsarbejdet evalueres ved at sammenholde resultater af præ- og posttest fra begge grupper.

Forsøgsarbejdes organisation og forløb evalueres gennem samtaler med lærergruppe, skoleledelse og taskforcegruppen ved forsøgsarbejdets afslutning.

Formidling af forsøgsarbejdet

Forsøgsarbejdets resultater vil blive fremlagt i en afsluttende

rapport, og resultaterne vil blive formidlet til andre skoler og kommuner gennem faglige artikler og fremlæggelse på konferencer om læsevanskeligheder og it.

Resultaterne vil blive inddraget i de opgaver LæseTek, som Holbæk Kommunes taskforce, har til opgave at løse i relation til implementering af læseteknologi til kommunens ordblinde elever og kompetenceudvikling af lærere med henblik på anvendelse af læseteknologi i undervisningen.

Forsøgsarbejdet vil endvidere levere dokumentation til en ekstern evaluering i samarbejde med Skolestyrelsen.

Forsøgsarbejdets organisering

Holbæk Kommune er ansøger og overordnet ansvarlig for gennemførelsen af forsøgsarbejdet.

LæseTek, CSU-Holbæk, udgør Holbæk Kommunes taskforce i forhold til læsning og læseteknologi. Det er LæseTeks opgave at organisere og tilrettelægge projektet samt at sammenfatte og formidle forsøgsarbejdets resultater.

Absalonskolen er ansvarlig for den praktiske gennemførelse af forsøgsarbejdet herunder planlægning af de involverede læreres arbejdstid og aktiviteterne i klasserne.

Projektet gennemføres af en projektgruppe bestående af lærerrepræsentanter fra skolens afdelinger, skolens it-ansvarlige, skolens ledelse og LæseTek. Styregruppen er ansvarlig for at sikre projektets gennemførelse på baggrund af projektbeskrivelsen og projektets budget.

Forberedelsesfase. 1. maj til 31. august 2010

Tilrettelæggelse af forløb, kompetenceudvikling af lærere, forankring af teknologi udvælgelse af interventions- og kontrolgrupper.

Interventionsfase I. 1. september til 31. december 2010

Prætest, konstruktion og gennemførelse af undervisningstiltag, posttest I samt status på fase I.

Interventionsfase II 1. januar til 1. juni 2011

Fortsat intervention og posttest II.

Statusfase 1. august til 30. september

Indsamling af data, beskrivelse af viden og erfaringer og sammenfatning af resultater samt evaluering.

Formidling af projektførelses resultater. 1. oktober til 31. december 2011

Samarbejdsparter

Til forsøgsarbejdet er tilknyttet en følgegruppe bestående af centerleder Klara Korsgaard, Nationalt Videncenter for Læsning. Erik Arendal, konsulent Hjælpemiddel Institutet.

Det er følgegruppens opgave at støtte forsøgsarbejdet gennem vejledning og rådgivning.

Taskforceenheden LæseTek er tilknyttet et netværk af kommuner, som også arbejder innovativt med implementering af læseteknologi i skolen. Netværket består af Skanderborg og Horsens kommune.

Videre drift

Forsøgsarbejdets resultater og erfaringer vil indgå i en overordnet sammenhængende læse- og ordblindpolitik som Holbæk Kommune har besluttet at gennemføre. Planen skal komme med anbefalinger til forebyggende, foregribende og indgribende indsats i forhold til elever i risiko for at udvikle læsevanskeligheder samt anbefalinger af en politik over for elever i en almindelig læseudvikling. Planen vil komme med anbefalinger til vuggestuer, børnehaver og folkeskoler.

Planen har således et bredere fokus end, hvad der er forsøgsarbejdets arbejdsfelt. Det må forventes, at forsøgsarbejdets resultater vil kunne bidrage væsentligt til at opkvalificere planen i forhold til Holbæk Kommunes elever med særlige behov.

Kommunalbestyrelsens rolle

Holbæk Kommune har besluttet at udarbejde en overordnet kommunal læse- og ordblindpolitik, hvor læse- og skrivestøttende teknologi skal indtænkes didaktisk gennem hele skoleforløbet i forhold til både ordblinde elever, andre elever med utilstrækkelig funktionel læsning og elever i en almindelig læseudvikling. Forsøgsarbejdets resultater skal medvirke til at opkvalificere denne politik.

It-strategi

Holbæk Kommunes skoler arbejder ud fra en it-strategi i forhold til læsning og læsevanskeligheder i tre faser. Første fase er rettet mod de ordblinde elever i skolerne og omfatter tildelelse af it-rygsække samt en række ydelser for at sikre en hensigtsmæssig implementering af udstyret. På nuværende tidspunkt er ordningen spredt til 3/4 af kommunens skoler og forventes fuldt gennemført i løbet af 2011.

Gennem anden fase ønsker Holbæk Kommune at implementere teknologien i forhold til andre elever i læsevanskeligheder end alene til de elever, som er diagnosticeret ordblinde. For-

søgsarbejdet vil kunne danne grundlaget for at udvikle nye evidensbaserede undervisningsmetoder som grundlag for denne fase.

Efterfølgende vil Holbæk Kommune gennem en tredje fase søge at implementere teknologien i forhold til at understøtte læseudviklingen for elever i en almindelig læseudvikling.